

สติ มหาสติ

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์เช้า วันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๔๓

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

สติสัมปชัญญะ สติ เราฟังสติที่ว่าสตินะ มันสติ มหาสติ เป็นสติตัวเดียวกัน

มันไม่ใช่! สติเป็นสติ เห็นไหม คุณเด็กเล็กๆ เล่นกันนี้มีสติ ถ้าไม่มีสติเด็กนี้จะครองตัวเองไม่ได้ นักกีฬาที่เหมือนกัน ทีมยูวชนทีมเยาวชนนั้นเป็นอย่างหนึ่ง ทีมเยาวชนเล่นกันก็มีสติสัมปชัญญะ ความสามารถของเขาชุดหนึ่ง แต่เวลาเขาขึ้นไปทีมประชาชนขึ้นไปสูงขึ้น สติเขาเป็นมหาสติมหาปัญญาขึ้นมาได้

นี่จากคนๆ เดียวกันไง สติ มีสติรอบรู้อยู่ มีสติ งานเป็นงานไปหมด ถ้าขาดสติงานไม่เป็นงาน สติสัมปชัญญะ สติ แล้วพอทำไปเรื่อยๆ สตินั้นมันละเอียดเข้าไป คือว่าเราระลึกรู้สติอยู่ตลอดเวลา การทำสติอยู่ตลอดเวลา การทำงานดีขึ้นๆ การทำงานดีขึ้นไป

พอดีขึ้นไปมันจะเห็นความผิดพลาด ความผิดพลาดกับความเรียบร้อยมันจะมองเห็นตรงนั้น นี่ถึงว่ามันเห็นคุณของสติไง พอคนเห็นคุณของสติ พยายามระลึกรู้สติขึ้นมาตลอดเวลา สติขึ้นมา นี่สติ

“สติกับปัญญา” สติกับปัญญาเป็นสติปัญญาพื้นฐานๆ ที่ทำเข้าไป แล้วละเอียดเข้าไปๆ จนเป็นมหาสติ มหาปัญญา

ถึงว่ามหาสติ มหาปัญญา กับสติปัญญาเป็นอันเดียวกันก็ได้ ไม่ใช่เป็นอันเดียวกันก็ได้ แต่ถ้าเป็นอันเดียวกันนี้มันเป็นอันเดียวกันไม่ได้ ก็ได้หมายถึงว่ามันสืบต่อเนื่องกันไป แต่เวลามันแสดงตัวของมัน มันแสดงตัวคนละหน้าที่

สติปัญญาที่เราพิจารณาเข้าไปเรื่อยๆ เห็นใหม่ พิจารณาเข้าไปเรื่อยๆ สติปัญญามันจะละเอียดเข้าไปเรื่อยๆ แล้วมันก็ทันอารมณ์ตัวเองเรื่อยๆ นี่ก้าวเดินตามรอยโคไปเรื่อยๆ ตามรอยโคถึงตัวโค เห็นใหม่ ถึงตัวโคขึ้นมาถึงอาการของใจ เราถึงจะเริ่มชำระล้างใจของเราได้

นี่มันเริ่มจากสติ ถ้าขาดสติไป งานมันจะเป็นไปไม่ได้ สติปัญญาก้าวเดินไปๆ วิปัสสนาไป มันจะเป็นอีกมากเลย สติลึกซึ่งมาก ปัญญาจะเห็นมาก ใคร่ครวญไปเรื่อยๆ เหมือนกับนักกีฬา เวลาแข่งขันกันมีความชนะขึ้นมาทีดีใจ แพ้ก็เสียใจ ความเสียใจควรอยู่ในใจ แต่น้ำใจนักกีฬาคือ น้ำใจการต่อสู้

นี่ก็เหมือนกัน ในการเฝ้ามองตัวเองใจ เฝ้ามองจิตใจของตัวเอง มันมีการแพ้มีการชนะตลอดเวลา สติปัญญามันก็ทันเข้าไปเรื่อยๆ ทันเข้าไปเรื่อยๆ... ทันเข้าไปเรื่อยๆ จนความเห็นชอบ ความเพียรชอบ ความคำริชอบ การงานชอบ ความวิริยะชอบ สติชอบ สมาธิชอบ นี่ชอบรวมตัวกัน จนสมุจเฉทปหานออกไปเป็นชั้นๆ ออกไป จนกายกับใจขาดออกจากกัน

นี่จากกายกับใจ เห็นใหม่ นักฟุตบอลเขาจะมีโทษ ๒ จังหวะ ต้องเขี่ยก่อนถึงเตะเป็น ๒ จังหวะขึ้นมา ให้ ๒ จังหวะ กายกับใจนี่เป็นจังหวะ ๒ คือระหว่างใจออกมาถึงที่กาย เห็นใหม่ ใจมันมีความคิดก่อน มันถึงผ่านกายออกมาเป็นจังหวะ ๒ แล้ววิปัสสนาเข้าไปเรื่อยๆ จนมันตัดวิปัสสนาเรื่อยๆ นะจนภาวนามยปัญญา มันเกิดขึ้น มันตัดออกไป ตัดกายกับใจนี้แยกออกจากกันถึงเป็นโทษจังหวะเดียว ต่อไปนี้มีแต่หัวใจเฉยๆ หัวใจพอมันคิดขึ้นมา มันจะเป็นทันทีเลย

ถึงต้องเป็นมหาสติมหาปัญญาไป มหาสติมหาปัญญากับสติปัญญามันทำงานคนละหน้าที่กัน คนละจังหวะกัน จังหวะ ๒ นี่เป็นสติปัญญาทำงานได้ แต่มหาสติมหาปัญญานี้ทำงานภายใน มหาสติมหาปัญญาทำงานหมายถึงว่า จิตนี้มันส่งออกทีเดียวเลย มันไม่ต้องผ่านกาย เพราะมันตัดกายกับใจออกจากกันแล้วเป็นโทษจังหวะเดียว มันไม่ต้องผ่านกาย ไม่ต้องมีจังหวะ ๒ กระทบมันถึงจะแสดงออก

นั่นถึงว่าต้องเป็นมหาสติมหาปัญญา จึงทำงานคนละหน้าที่ไป มหาสติมหาปัญญาเข้าถึงความละเอียดอ่อนข้างใน ที่ว่าตอนปัจจุบันนี้เราตามความคิดเราไม่ทันเลย ความคิดของเราเรายังตามความคิดของเราไม่ทัน เพราะว่าสติปัญญาเรายังไม่สมบูรณ์ มีสติมีปัญญาอยู่โดยมนุษย์สมบัติ เริ่มต้นเรามีสติอยู่ ถ้าขาดสติอยู่เราต้องเข้าโรงพยาบาล

นี่คือสติปัญญาของปุถุชนไง สติปัญญาของพระอริยเจ้าขึ้นมา มันละเอียดเข้ามาจนตัดกายกับใจออกจากกัน เห็นใหม่ พระอริยเจ้าก็ยังเป็นชั้นๆ เข้าไปจนมหาสติมหาปัญญา ต้องพระอนาคามีขึ้นไปถึงจะเป็นมหาสติมหาปัญญา ต้องเป็นพระอนาคามีขึ้นไป ขึ้นไปแล้วจนเป็นสติปัญญาเป็นอัตโนมัติ

แต่พอใช้หมดไปแล้วสติปัญญาก็ไม่มี เพราะสติปัญญานี้เป็นสมมุติ จิตนี้เป็นวิมุตติขึ้นมา สติปัญญานี้เราสร้างขึ้นมา แล้วมันก็ใช้กันไป มรรคมันหมุนขึ้นไปๆ คราวหนึ่งๆ มันตัดออกไป สมุจเฉปหานไปคราวหนึ่ง มรรค ๔ ผล ๔ มหาสติมหาปัญญายังมีอีก ๒ ชั้นข้างใน มหาสติมหาปัญญา

“สติปัญญา” พระอริยบุคคล ๒ ชั้นแรกใช้สติปัญญา แต่สติปัญญาของพระอริยบุคคลนะ ไม่ใช่สติปัญญาของปุถุชนเรา แล้วพอสูงขึ้นไปเป็นมหาสติมหาปัญญาเข้าไป จนอันสุดท้ายนะ เป็นมหาสติมหาปัญญาจนละเอียดอ่อนเข้าไปจนเป็นปัญญาญาณเข้าไป

ฉะนั้นมหาสติมหาปัญญากับสติปัญญาถึงเป็นคนละส่วนกัน แต่อาศัยเกี่ยวเนื่องกัน จากเด็กเป็นผู้ใหญ่ขึ้นไป จากความคิดเล็กๆ สติปัญญาของเด็กๆ สติปัญญาของผู้ใหญ่ สติปัญญาของผู้คนแก่เท่าสติปัญญาเขาจะพร้อมมาก เขาจะพร้อมขึ้นไป สติปัญญามันก็ก้าวเดินขึ้นไป

จากการที่เราพยายามดำริเรานี้อยู่ สติปัญญาจะเกิดขึ้น ระลึกละเอียดตลอดเวลา มีสติมันทำงานก็ไม่ผิดพลาด แล้วมันเหนียวรั้งเราไว้ไง ไม่ให้เราทำงานผิดพลาดออกไป เหนียวรั้งเราไว้ ความผิดพลาดมันจะมองเห็น เพราะสติยังแข็งแรงปัญญาเราจะหมุนไป มรรคมันจะเดินออกไป สัมมาสมาธิ ว่าแต่สัมมาสมาธิอยู่ ต้องมีสัมมาสมาธิก่อน แยกแยะแรงดึงดูดของกิเลสกับใจให้ออกจากกัน

แต่ถ้าขาดสติ เห็นใหม่ สติยังแข็งแรงขึ้นมาก็เริ่มต้นของงาน มีสมาธิก็มีอยู่ แต่สติยัง มันแบ่งเข้าไปไม่ถูกว่าตรงไหนเป็นจุดเริ่มต้น พอเห็นจุดเริ่มต้นมันก็ก้าวเดินตามอันนั้นไป มันถึงต้องพร้อมกันไปหมด จุดเริ่มต้นแล้วอะไรเริ่มต้น?

เริ่มต้นต้องมีความดำริไง ความดำริความคิดออกไปนั่นคือปัญญาอยู่ดี แต่ปัญญานี้มันก็ขาดขาดด้วยปัญญา แต่องค์รวมของมันคือสมาธิกับสติที่สำคัญที่สุด ถึงว่าเป็นสติปัญญา

เห็นเขาว่า พระเขาพูดกันมาว่า “สติปัญญา กับ มหาสติมหาปัญญา เป็นอันเดียวกัน เป็นแห่งเดียวกัน”

เราถึงบอก “มันไม่ใช่” มันไม่ใช่แต่มันเกี่ยวเนื่องกัน เป็นอันเดียวกันคือว่ามันไม่ขึ้นเป็น มหาสติมหาปัญญาอยู่อันนั้น มันไม่เห็นความที่เหมือนกับแมวตะครุบหนู จังหวะที่แมวตะครุบ หนูขึ้นมา หนูวิ่งผ่านมาจะตะครุบอย่างไร

ถ้าคนเห็นว่ามันผ่านระยะใกล้ระยะไกล ระยะใกล้ความว่ามันมีสิ่งปิดบังขนาดไหน มัน ตะครุบได้ง่ายหรือว่ามันมีสิ่งซ่อนเร้นอยู่ เห็นไหม มันถึงว่าจังหวะหนึ่งจังหวะสองใจ

นี่เหมือนกัน การพุ่งออกมาของความคิดของใจแล้วสติยับยั้งอยู่ นี่ถึงว่ามันเป็นขั้นกับ ๒ ขั้นขึ้นมา มันถึงจะเห็นว่ามหาสติมหาปัญญาถึงไม่ใช่อันเดียวกัน มันต่างคนต่างอัน แล้วผู้ที่พร้อม อันนั้นไปแล้วมันถึงทำอะไรมันถึงพยายามทำถูกต้องใจ

นี่ถึงว่ามหาสติมหาปัญญา กับ สติปัญญา มันคนละอัน คนละอันเลย แล้วยังเป็นปัญญาญาณ อีก เห็นไหม เป็นปัญญาญาณ เป็นสติ เป็นสติอัตโนมัติ เป็นสติเข้าไปลึกเข้าไปเรื่อยๆ นี่คือสติใจ พุดถึงเรื่องสติแล้วเราถึงว่าพระเขาว่าเป็นอันเดียวกันก็ไม่ใช่ ถ้าไม่ใช่แล้วมันเอามาจากไหน

มันก็เจริญเติบโตขึ้นไป จนสูงขึ้นไป จนถึงที่สุดแล้วมันเป็นสมมุติอันหนึ่ง เป็นสิ่งที่ เคลื่อนไป มันก็ยังจบสิ้นไป การจบสิ้นไปคือการใช่เป็นประโยชน์ขึ้นมาจากเรา เราได้ประโยชน์ ขึ้นมา รุ้หมด สิ่งที่เป็นสติก็ได้ สิ่งที่เป็นมหาสติก็ได้ รู้ว่ามันเป็นขั้นตอนตรงไหน แล้วมันชำระล้าง ของมันไปอย่างไร สุดท้ายแล้วก็ไม่ได้ไว้ เหมือนรถ มาถึงนี้แล้วรถจอดไว้หนุน คนขึ้นมาบนนี้

นี่เหมือนกัน ใจที่เห็นสิ่งต่างๆ เกิดขึ้นแล้วชำระล้างออกไปด้วยมัลลคอรียสัจจัง มันวนเวียน มันหมุน มันมัลลคสามัคคีแล้วมันปล่อยวางไว้ตามความเป็นจริง แต่มันรู้ขั้นตอนของมันเข้ามา ตลอด ผู้ผ่านแล้วถึงเข้าใจตรงนี้ตลอดรอดฝั่ง เอวัง